

Risto Joost dirigeerib avatuks Rapla kirikumuusika festivali ja igatsevad hingeseisundid

27. juunil algab järjekorras XXVII Rapla kirikumuusika festival. Suurejoonelisel avakontserdil Rapla kirikus esitavad Tallinna Kammerorkester ja Eesti Filharmoonia Kammerkoor helilooja Tõnu Kõrvitsa uudisteose „Sina oled valgus ja hommik”. Seda dirigeerib tunnustatud dirigent Risto Joost, kellel haarame hetkeks kuuerevärist, et rääkida eesootavast kontserdist ja muusikast laiemalt.

Mari Tammar

Kus sinu juured on, mis paigaga sa ennast identifitseerid?

Risto Joost: Minu perekond on kõik pärit Viljandist, Mulgimaalt. Mina olen ainukesena Tallinnas sündinud ja minu elu on kujunenud pealinna ümber, aga ma väga armastan Mulgimaad ja ühtlasi ka teisi Eesti paiku. Looduslähedus on mulle tervikuna väga oluline ja üritan seda igal võimalusel nautida.

Mis sul Raplamaaga seostub?

Raplamaaga seostub mul muusika ja osa sõpru, kindlasti ka Rapla kirikumuusika festival, sest ma olen sellel festivalil üles astunud juba korduvalt. Minu arvates on see väga oluline festival, sest väga järjekindlalt on aetud klassikalise muusika rida, mida pole tihti peale lihtne publikule presenteerida, aga sellega on suurepäraselt hakkama saadud.

Festivali ajal toimuvad kontserdid seitsmes kirikus. Kas kirik on musitseerimiseks nõudlik või millegi poolest eriline keskkond?

Päris kindlasti. Kirik võib soodustada konkreetse heliteose kuulajateni jõudmist, sest kirikus on paratamatult teine akustika kui kontserdisaalis. Seal on rohkem avarust ja läbi selle ka akustilisi peegeldusi ja kaja on oluliselt pikem. Teostele, mis ei ole liiga kiired ja on atmosfääripõhised, aitab kiriku akustika palju kaasa. Teostele, mis on energeetilised, kirik teeneid ei tee. Kiired tempod ei tarvitse toimida ja detailid kipuvad hajuma, aga see sõltub konkreetsest kirikust.

Kirik kujundab väga palju atmosfääri. Kuna kontserdisaali keskkonnas aknaid tavaliselt

Tallinna Kammerorkester ja Risto Joost (keskel).

Foto: erakogu

ei ole, siis väline nii palju ei mõjuta, aga kirikus mõjutavad kontserdikogemust ka ilm ja väljast tulevad helid.

Kas Tõnu Kõrvitsa uudisteos „Sina oled valgus ja hommik” sobib kiriku atmosfääri?

Suurepäraselt sobib. Arvan, et kiriku keskkonnas toimib ta väga orgaaniliselt. Tõnu muusikas ei ole ekstreemselt kiiret pulseerivat rütmi – vähemalt selles teoses mitte ja seetõttu teeb see kuulajale olukorra oluliselt lihtsamaks. Teose koori- ja keelpillipartiid on väga meloodilised ja harmoonia tugevalt toetab seda. Nii et selles teoses on palju häid õhtumaade heliloomingu traditsioone, mida on kirikutes juba aastasadu kuulnud.

Teoses on kasutatud Itaalia luuletaja Cesare Pavese tekste, mille Doris Kareva on tõlkinud. Millest see teos räägib?

See teos räägib väga paljudest hingeseisunditest, mis on väga poeetilises võtmes esile toodud. Seal on piisav annus tumedust ja süngust, aga samal ajal ka helgust – kõik lõppeb ikkagi elujaatavalt. See kõik räägib põhimõtteliselt ikkagi armastusest ja elust.

Ka Tõnu Kõrvits ise on öel-

nud, et see on hümn elule ja armastusele. Mis need väärtused on, millele hünni tuleks laulda?

Eelkõige hoolimine üksteisest, aga ka hoolimine detailidest, kuidas üksteisega suhelda ja mida tähele panna. Teoses ei öelda seda otse, vaid poeesia abil. Ta toonitab ka selliseid igavikulisi väärtusi - pealkirjaga „Sina oled valgus ja hommik” on justkui kõik öeldud. Seal on ka selline igatsuse moment alati juures, mis teeb teda natuke kurblikuks, aga see on, ma arvan, ka elus väga kesksel kohal. Võib-olla me seda alati väljaspool ei näe, aga kui sissepoole vaadata, siis on igal inimesel neid nüansse, mis elu kurvemat poolt toonitavad. Ma arvan, et segu sellest mõlemast on selle muusika essents.

Kuivõrd tegemist on ühe uudisteose vaat et esmaesitlusega, mis tähendab siis üldse esmaesitlustel on?

See on üks kõige tähtsamaid momente, sest see hetk annab sellele teosele elu ja määrab ära, millist elu teos elama hakkab. Kas see jääb publiku meeltesse kui kaunis ja sügav teos või nagu varasemast traditsioonist teada, võib kukutada selle läbi. See võib juhtuda, kui muusikud teose eest piisavalt hoolt ei kannu, sellest aru ei saa ja ei anna edasi teose

olemust - või ei ole neil lihtsalt piisavalt prooviaega. Õnneks meil seda olukorda ei ole. Maailmaesietekanne on juba olnud ja läks väga menukalt. Nii et Raplas saame publikule pakkuda kinnistatud versiooni. Praegu on käimas ka salvestusprotsess. *(Teose maailmaesietekanne oli 16. juunil Tallinna Filharmoonia Mustpeade Majas - toim.)*

Kas konsulteerisite proovi- perioodil ka Tõnu Kõrvitsaga, kuidas see teos kõlama peaks?

Jaa, kogu aeg. Ta oli meie kõrval ja andis nõu ja me oleme küsinud ja arutanud. Tõnu on ise väga fleksibiilne isiksus, ta kuulab nii ettepanekuid kui pakub ka ise interpretatsioonilisi lahendusi välja.

Kas see seab sulle kui dirigendile ka mingi täiendava pinget, kui esitad oma kaasaegse elava helilooja loomingut?

Pinget ei ole, pigem on see meeldiv vastutus omaltpoolt teha absoluutne maksimum selleks, et teos jõuaks ka helilooja kõrvu sellisel, nagu ta on kirja pandud. See on heliloojale hästi oluline, sest tema on veetnud teose kirjutamisega aasta aega või veelgi rohkem. See on hästi hingeline protsess. Kui võtta

üks aasta inimese elust, siis see ei ole väike periood ja mõni teos küpseb veel kauem. See on sõna otseses mõttes eluline protsess ja kui selle eest mitte hoolt kanda, võib jätta heliloojale pikaajalisi haavu hinge. Nii et see on selline lähisuhe muusikaga ja läbi muusika.

Kui palju inimesi selle loo eest Rapla kirikus hoolt kannab?

Laval on 19 Tallinna Kammerorkestri liiget ja 20-30 lauljat Eesti Filharmoonia Kammerkoorist. Teosesse on kaasatud ka solistid, nii et kokku on pisut üle 40 inimese laval.

Kui pikalt olete saanud selle materjaliga töötada?

Me hakkasime proove tegema mais, nii et see lugu on marineerunud nüüd juba kuu aega.

Mida see suvi veel sinu loomingus ja töös toob?

Pärast Rapla kontserti proovin veidi puhata, samas on ka laulupidu tulemas ja paar väiksemat soolokontserti Lihulas ja Muhus - laulan koos barokkansambliga Floridante. Ja siis läheb augustist jälle hooaeg lahti. Seal on juba palju erinevaid asju Rahvusooperis Estonia, Oslo ooperis, Plácido Domingo võitjate galakontsert Ungaris, Brno filharmoonikutega vabaõhukontsert Berliinis, ja niimoodi see läheb.

Kuidas sa puhkad?

Tuleb lihtsalt mitte midagi teha, see on kõige tähtsam. Ja tuleb ka mitte väga palju plaane teha, see aitab puhkamisele oluliselt kaasa. *(Naerab)*

Pärast Ristoga rääkimist hõljuvad mu silme ees kujutuspildid õhtupäikest täis Rapla kiriku atmosfäärast, kus igatsevad, ent siiski helged hingeseisundid on lahti rullunud ning igavikulised väärtused ja helipuudutused kannavad kuulajaid sissepoole vaatama. Kas selline pilt ja emotsioonid ka tegelikult kontserdil on, ma veel ei tea, aga usun, et midagi selle teose haprast valguse poole püüdevast tunnetusest jõudis siiski Risto sõnade kaudu kohale.

Kuivõrd tegemist on dirigendiga, kes väisab ka Euroopa lavasid, on võimalus teda Rapla kirikus näha kaunis privileeg. Ent kontserdile eelneb vestluskohtumine helilooja Tõnu Kõrvitsaga, nii et ka heliloojalt endalt on võimalus küsida, mis lugu see teos jutustab ja mis on teda seda looma inspireerinud.